

Personnavne og forenelighed

Hvordan passer familiens navne sammen?

Af *Katrine Kehlet Bechsgaard*

This article discusses the phenomenon of matching personal names, arguing that the term name compatibility (in Danish: navneforenelighed) can be used to describe it. The perception of personal names being more or less compatible is also closely related to the notion of style as it is used in sociolinguistics. When parents, living in all parts of Denmark, who participated in a study carried out in 2012-2013 chose names for their children, it was common for them to consider how the first name matched other names in the family as well as how the name matched the child itself and the perceived identity of the parents. The latter is in line with the views of sociologist Anthony Giddens who argues that an increase in reflexivity and lack of tradition in modern society necessitates that individuals construct their own identities.

Indledning

Personnavne er sproglige størrelser, som kan opfattes som passende mere eller mindre godt til hinanden og til de mennesker, der bærer dem (Aldrin 2011; Bechsgaard 2015, 2020: 86ff; Hagström 2006). For eksempel har Eva Villarsen Meldgaard givet følgende råd til kommende forældre i *Navnebogen*: »Sørg for, at fornavnet lyder godt sammen med det efternavn, barnet skal have. Eksotiske fornavne kan være smukke, men *Carmencita Gonzales* lyder nu kønnere end *Carmencita Jensen*«. (Meldgaard 2007: 25). Ligesådan diskuteres det på online-navnefora for kommende forældre (som baby.dk og min-mave.dk) hyppigt, hvorvidt navne (proprier), som brugerne overvejer at give deres børn, af andre opfattes som værende forenelige med søskendes navne. Derudover kan overvejelser om det, jeg her vil henvise til som navneforenelighed, for eksempel have fokus på, hvorvidt et barns fornavn passer til forældrenes fornavne, eller om et barns navn passer til barnet selv. Navneforenelighed kan også være relateret til, hvordan et navn passer ind i den aktuelle personnavnemode, eller hvordan et navn opfattes at passe til forældrenes identitet.

I det følgende præsenterer jeg et studie af opfattelser af, hvordan personnavne passer sammen, hvordan de passer til mennesker og af opfattelser af vigtigheden af personnavneforenelighed. Jeg tager udgangspunkt i en undersøgelse bestående af kvantitative og kvalitative elementer udført i 2012-2013 blandt personer i Danmark, der var blevet forældre godt et halvt år tidligere, og som derfor havde valgt et navn til deres barn (idet

navnevalget ifølge navneloven skal være truffet inden for seks måneder efter fødslen (Retsinformation.dk)). Jeg sendte i december 2012 et spørgeskema bestående af en række åbne og lukkede spørgsmål til alle personer bosiddende i Danmark, som havde fået barn i løbet af én uge i april 2012. Ud af 1022 besvarede 432 forældre(par) spørgeskemaet, som bestod af baggrundsspørgsmål om familien såvel som spørgsmål om motiverne bag valget af informanternes (i tilfælde, hvor informanterne havde flere børn: yngste) barns navn (for mere om undersøgelsen og materialet, se Bechsgaard 2015). Af hensyn til informanternes anonymitet nævner jeg i det følgende fornavne, men ikke mellem- og efternavne.

Baggrund

Begrebet navneforenelighed, som jeg har valgt at bruge i nærværende artikel, kan sammenlignes med begrebet kongruens, som i sprogvidenskaben bruges om overensstemmelse mellem ord i sætninger hvad angår grammatiske træk som køn, tal, person, bestemthed og kasus, sådan at for eksempel artikler og adjektiver kongruerer med det substantiv, det lægger sig til, som i *den brune hest* og *et gammelt hus*. Som Den Store Danske beskriver det: »Kongruens er således et krav om ensartethed mellem forskellige dele af sætningen«. (DSD). Begrebet navneforenelighed dækker over et ideal om overensstemmelse mellem navne eller mellem navne og personer – dog ikke altid ensartethed, og det adskiller sig på den måde fra begrebet kongruens. Som det beskrives i Den Danske Ordbog, betyder *forenelig* »som passer sammen eller fungerer sammen med noget andet« (DDO). Ordet angives som værende synonymt med *kompatibel*, som dog på dansk især bruges »om computerudstyr og computerprogrammer« (DDO). Termen forenelig er valgt, fordi den netop dækker over, at noget passer sammen eller fungerer sammen, uden at der i den definition er et krav om ensartethed. Som jeg vender tilbage til, kan navne nemlig både opfattes som passende sammen, fordi de er ensartede, og fordi de netop *ikke* er ensartede, sådan at det i stedet er en vis grad af variation, der gør dem forenelige.

Ligeledes kan navneforenelighed siges at være relateret til begrebet stil, sådan som det bruges i sociolingvistikken. William Labovs oprindelige tilgang til stilistisk variation definerede to typer af stil, nemlig formel og uformel (Labov 1972), mens det senere hen er fundet mere vanskeligt at skelne præcist mellem disse (Rickford & McNair-Knox 1994). Tidligere tilgange til stil og stilskeft handlede således om en situations formalitets-

niveau eller modtagernes sociale identitet, hvorimod nyere tilgange har behandlet stil som mere bevidst og strategisk (Milroy & Gordon 2003: 222). Forståelsen af stil har således ændret sig løbende fra at være forbundet med en formalitetsakse til at handle om, at stilelementer kan bruges til at udtrykke holdninger og egenskaber (Eckert 2012). Penelope Eckert har beskrevet begrebet således: »Style is at the same time an individual and collective endeavor. It is a tangible means of negotiating one's meaning in the world. And it relies on, and contributes to, the styles and meanings of groups and categories in the world«. (Eckert 2000: 41).

At stil – og dermed altså sproglige elementer – kan bruges strategisk og til at forhandle betydning i verden, er på linje med flere nyere forståelser af livsstil og identitet, blandt andet hos Anthony Giddens (1990, 1991, 1992) og Ulrich Beck (2002), hvor der ses et øget fokus på individualisering og refleksivitet. For eksempel argumenterer Giddens for, at den aftagende betydning af tradition i det moderne samfund og en øget refleksivitet betyder, at det enkelte menneske har langt flere valgmuligheder end før i tiden, og dermed også flere beslutninger, som individet alene har ansvar for at træffe. Disse forandringer har ifølge Giddens betydning for vores selvidentitet, som ikke er en konstant størrelse, men er »the self as reflexively understood by the person in terms of her or his biography« (Giddens 1991: 53). I modsætning til i det præmoderne samfund er mennesker i det moderne samfund, ifølge Giddens, selv ansvarlige for selvidentiteten, hvilket betyder, at individer selv er tvunget til at tage stilling til, hvordan de skal agere, hvilke beslutninger de skal træffe og så videre.

I relation til navngivning af børn er dette perspektiv i tråd med Emilia Aldrins (2011) opfattelse af valg af børnenavne som en måde, hvorpå forældre positionerer sig socialt. Hun taler om, at mennesker skaber identitet gennem deres måde at agere på i forhold til navnevalget og deres ræsonnement om navnevalget. Aldrin bruger begrebet social positionering med udgangspunkt i, at der i enhver situation findes et antal handlinger, måder at forholde sig på og udtryksmuligheder, som et individ kan vælge imellem. Ved at vælge et af alternativene positionerer individet sig på en bestemt måde, idet hvert alternativ forudsætter og skaber forskellige sociale positioner (Aldrin 2011: 36). Denne opfattelse er i overensstemmelse med Bucholtz' og Halls definition af identitet: »*Identity is the social positioning of self and other*« (Bucholtz & Hall 2005: 586).

Det kan således siges, at der i forhold til navnevalg, ligesom i forhold til sprog i det hele taget, er tale om variation i stil, og at stilen, man bruger, er

et middel til forhandling af ens identitet. For ligesom vi træffer sproglige valg, når vi formulerer os i tale og på skrift, gør vi det også, når vi navngiver nogen (eller noget). Der er imidlertid grund til at formode, at det er mere bevidste valg, der foretages ved navngivning end ved anden brug af sproget, og at den valgte stil således er mere bevidst. Navnevalg træffes ofte over længere tid og er genstand for mange overvejelser. Tabel 1 herunder giver ikke et klart svar på, i hvilken grad informanterne i det indsamlede materiale overvejede deres børns navne, men som absolut minimum må man formode, at de knap 15% af forældrene, der først valgte navn et stykke tid efter fødslen, har brugt lang tid på at overveje, hvilket navn der var det rette.

Tidspunkt for beslutning	Antal	%
Under graviditeten	177	41,0%
I dagene efter fødslen	145	33,6%
Et stykke tid efter fødslen	64	14,8%
Allerede inden vi besluttede at få barn	12	2,8%
Andet tidspunkt	12	2,8%
Da vi havde besluttet at få barn	5	1,2%
Ikke svaret	13	3,0%
Kan ikke huske det	4	0,9%
Total	432	100%

Tabel 1: Tidspunkt for beslutning om navn¹

Når der tales om stil i sociolingvistikken, er der ofte fokus på stilskit, altså et skift mellem forskellige stilarter (eksempelvis formelt eller uformelt sprog, som nævnt ovenfor). I forhold til navne kan man opfatte et fuldt navn som bestående af en række sproglige elementer (eksempelvis fornavn, mellemnavn 1, mellemnavn 2 og efternavn), som kan variere mere eller mindre i stil og dermed passe sammen i større eller mindre

¹ Tabeller og figurer i nærværende artikel kommer fra Bechsgaard 2015.

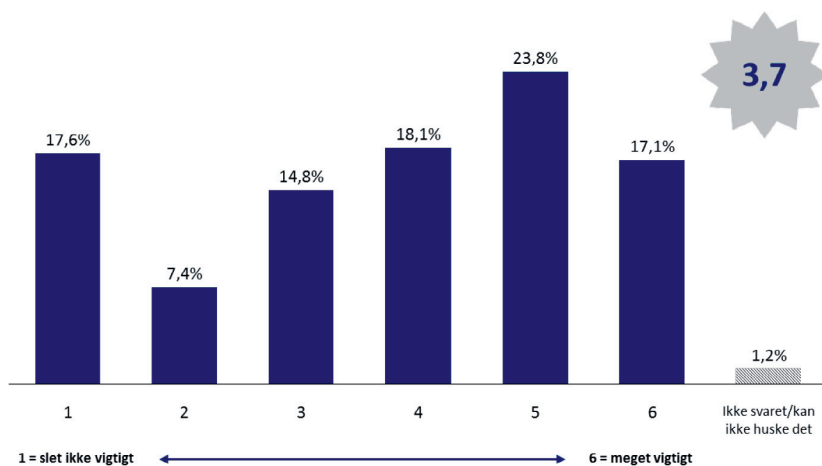
grad. Ligeledes kan man for eksempel opfatte en søskendefloks fornavne som en mængde sproglige elementer (eksempelvis storebrors navn, lille-søsters navn og lillebrors navn), som kan variere i stil og passe mere eller mindre godt sammen. Når der er tale om navne, er begreber som formel og uformel dog mindre brugbare (om end de kan bruges i forhold til eksempelvis officielle navne og kælenavne), mens variable som dansk og udenlandsk eller modenavn og nichenavn i højere grad er i spil (for mere herom, se Bechsgaard 2015: 56ff). Netop idéen om, at der kan være større eller mindre grad af navneforenelighed i et fuldt navn eller en søskendefloks navne, er i tråd med den måde, hvorpå begrebet kongruens bruges i sprogvidenskaben. I modsætning til de sproglige elementer i en sætning er der i relation til navne imidlertid tale om subjektive og individuelle opfattelser af, hvornår navne er forenelige – om man eksempelvis ønsker stilskit i det fulde navn eller ej – og i høj grad også, hvorvidt det overhovedet er vigtigt, at de gør det.

Det er desuden værd at bemærke, at der både inden for sociolingvistikken og inden for navneforskningen tales om, at sproglige elementer kan være markerede eller umarkerede. Ifølge Carol Myers-Scotton er der således i enhver kommunikationssituation en markeret og en umarkeret sproglig mulighed (Myers-Scotton 1993). Ligesådan taler navneforskere om markerede og umarkerede navne, sådan at navne, der er sjældne i en given tid eller sammenhæng og/eller har en anderledes stavemåde end almindeligvis, kan beskrives som markerede navne, mens umarkerede navne er navne, som generelt ikke skiller sig ud fra det forventede (Aldrin 2011; Alhaug 1985; Wetås 2008). Det kunne eksempelvis handle om at vælge stavemåden Noa (markeret), når Noah (umarkeret) er klart den mest almindelige stavemåde. I forhold til navneforenelighed kan man eksempelvis sige, at hvis et barn med et i vore dage umarkeret navn som Emma har en søster med et markeret navn som Ragnhild, kan navnene i nogles øjne synes uforenelige. Mens andre netop vil synes, de er forenelige, *fordi* kombinationen af et markeret og et umarkeret navn giver variation, og mens forenelighed for nogle skabes af ensartethed, skabes forenelighed for andre af variation.

Forenelighed i det fulde navn

I det udsendte spørgeskema blev modtagerne bedt om at vurdere vigtigheden af en række parametre i forhold til navnevalget (heriblandt

navnets længde, navnets popularitet og navnets betydning), og de blev herudover opfordret til selv at skrive uddybende kommentarer (se nærmere om vurderinger af de øvrige parametre i Bechsgaard 2015). Blandt andet spurgte jeg til vigtigheden af, at barnets fornavn skulle passe til familiens efternavn(e), og fordelingen af informanternes svar kan ses i figur 1 herunder. Tallet i stjernen angiver den gennemsnitlige vurdering af vigtigheden af parameteret (fra 1 til 6, hvor 6 er vigtigst).

Figur 1: Vigtighed af Navnet skulle passe til efternavnet (eller efternavnene)

Sammenlagt fandt 59% af informanterne det over middel-vigtigt, at deres barns fornavn kom til at passe til familiens efternavne. De kvalitative svar i forbindelse med dette spørgsmål viste imidlertid, at der er forskellige måder, hvorpå navne i en navnerække kan opfattes som passende sammen, og hvilke overvejelser denne forenelighed indebar for forældrene. For de flestes vedkommende har tilpasningen af fornavn, efternavn og eventuelle mellemnavne sandsynligvis handlet om at vælge et fornavn til barnet, som opfattedes som passende til de øvrige navne. Tilpasningen kunne dog også gå den anden vej, som forældrene til en Sia beskrev: »Vi har valgt at tilpasse vores efternavne efter Sia, så hun kommer til at hedde Sia [mellemnavn 1] [efternavn 1]. Vi har udelukket andre navne som [efternavn 2] og [efternavn 3], da det ville blive for langt og for almindeligt«. Her har opfattelsen af forenelighed altså at gøre med længde og opfattelse af

almindelighed. Forældrene ønskede således at tilpasse navnene til hinanden stilmæssigt, så det samlede udtryk ikke blev for »langt« og for »almindeligt«.

Forældrene til en Vilhelm fortalte om deres overvejelser angående fornavn og efternavn:

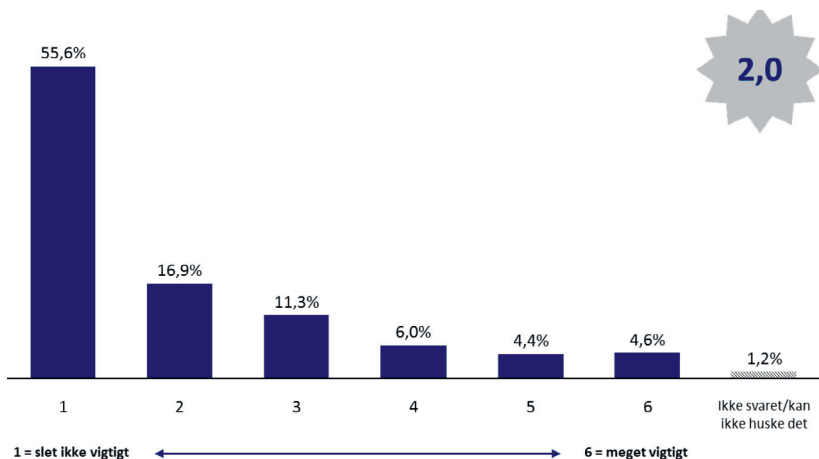
Storebror Johannes er opkaldt efter oldefar (mors farfar). Bror, mor + ny baby (Vilhelm) hedder [efternavn, der ender på -holm] til efternavn. Far hedder [efternavn, hvori navnet Vilhelm indgår] til efternavn. For at give noget med fra fars familie, vælger vi Vilhelm. (...) Det var meget vigtigt for os, at for- og efternavn skulle passe. Derfor blev Vilhelm i første omgang udelukket pga. klangen mellem *Vilhelm* og [efternavn, der ender på -holm]. Vi besluttede til sidst, at det var lige meget og indførte desuden mellemnavnet Laurits. Vi havde ellers været helt sikre på, at barnet *ikke* skulle have mellemnavn, men *kun* to navne... Sådan blev det ikke.²

Forældrene beskrev altså, hvordan det var afgørende for dem, at der var forenelighed mellem de forskellige navne, der indgår i det fulde navn. De brød sig ikke om kombinationen af endelserne -helm og -holm og udelukkede derfor det fornavn, de ellers først havde valgt. Til sidst gik de dog på kompromis med et andet ønske, de havde haft til navnet, nemlig at undgå et mellemnavn, for på den måde at kunne bruge deres foretrukne fornavn uden at opnå uforenelighed. I dette tilfælde handler opfattelsen af, at navnene skal passe sammen, om stilistiske træk, altså ønsket om at undgå endelser, der ligner hinanden. Som nævnt ovenfor behøver forenelighed altså ikke at handle om at opnå ensartethed, men kan også handle om at ville opnå en vis stilistisk variation, fordi for høj grad af ensartethed kan opfattes som værende negativt eller, som om man *prøver for meget*. Man kan også sige, at forældrene ville undgå, at kombinationen af -helm og -holm skulle gøre barnets navn markeret – altså *for* bemærkelsesværdigt – og de tilføjede et mellemnavn i et forsøg på at gøre navnet umarkeret.

2 Citater er rettet, hvad angår tegnsætning, stavfejl og særmarkeringer for at lette forståelsen.

Forenelighed mellem forældres og barns fornavne

For flertallet af forældrene, der deltog i undersøgelsen, var det underordnet, om deres barns fornavn passede til deres egne fornavne. Som figur 2 viser, gjaldt det for over halvdelen (55,6%), at det slet ikke var vigtigt for deres valg af fornavn, at der var fornavneforenelighed indbyrdes i familien.

Figur 2: Vigtighed af Navnet skulle passe til forældrenes navne

Der var dog enkelte forældre, for hvem deres egne fornavne havde betydning for valg af navn til deres børn, heriblandt en Silkes forældre. For dem var det vigtigt, at alle fornavne i familien var lige lange: »Barnet skulle have et navn på fem bogstaver, da vores for- og efternavn er på fem bogstaver hver«. Også i dette tilfælde var der altså tale om stilistisk forenelighed, og foreneligheden skulle både være til stede internt i de enkelte familiemedlemmers navnerækker og familiemedlemmerne imellem.

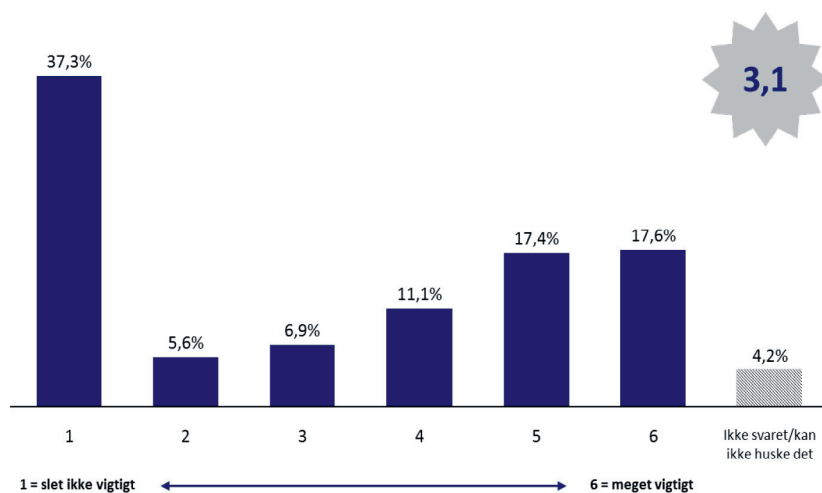
Andre opfattelser af navneforenelighed indbyrdes i familien var dog repræsenteret. En Srineeths forældre skrev for eksempel: »Navnet er en blanding af mors og fars navn. Fars navn er *Srinivas*, mors navn er *Pranetha*, barnets navn er *Srineeth*«. Og det samme system gik igen i en Malis familie: »Fars navn = *Martin*, mors navn = *Linda* = *Mali* (...) En kombi af mor og far«, skrev forældrene.

I disse to eksempler er der således ikke blot tale om, at børnenes navne *passer* til forældrenes, men derimod at børnenes fornavne er en kombination af dele af forældrenes fornavne og dermed fungerer som

tydelige symboler på, at børnene, ligesom deres navne, er sammensat af elementer fra moren og elementer fra faren. I disse tilfælde er det dels stilistiske overvejelser, der er på spil, men også meget eksplicit konstruktion af familieidentitet, idet navnevalget vidner om forældrenes ønske om at markere en familieenhed. Navnevalg som disse illustrerer den frihed (og det ansvar), som Giddens (1990, 1991, 1992) taler om, vi har i det moderne samfund til selv at træffe valg, som vi dermed kan træffe på utraditionelle måder og på den måde positionere os som bestemte mennesketyper ud fra de valg, vi træffer (Aldrin 2011). Her må der dog tages det forbehold, at Srineeths familie har rødder i udlandet og dermed i en anden navnetradition end den danske.

Forenelighed mellem søskendes navne

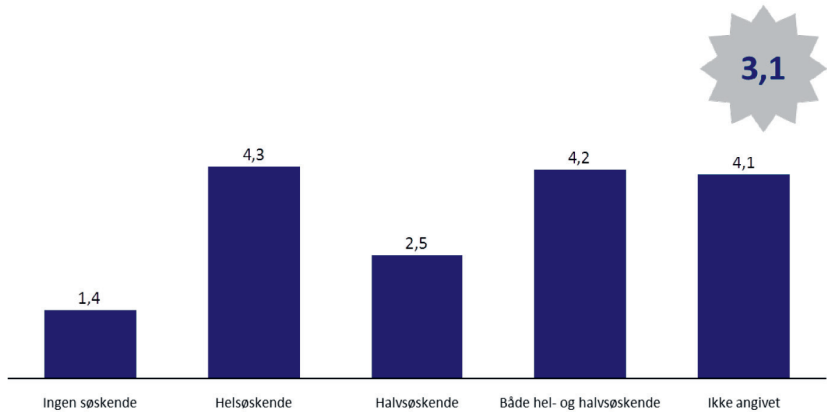
Figur 3 viser, at det i gennemsnit var middel-vigtigt for deltagerne i undersøgelsen, at barnet, hvis navn spørgeskemaet handlede om, fik et navn, der passede til søskendes navne.

Figur 3: *Vigtighed af* Navnet skulle passe til søskendes navne

Disse tal kan dog ikke stå alene, idet forældrenes opfattelse af vigtigheden af søskendenavneforenelighed naturligt må hænge sammen med de

søskendeforhold, der er i familien. Som figur 4 viser, hang informanternes svar da også i høj grad sammen med familiens søskendesammensætning.

Figur 4: *Vigtighed af* Navnet skulle passe til søskendes navne i forhold til søskendesammensætning

Det er tydeligt (og ikke overraskende), at søskendenavneforenelighed (endnu) ikke havde stor betydning for forældre med kun ét barn, selvom der i nogle tilfælde tænkes på de navne, som potentielt kommende søskende kunne få. Derimod var det af relativt stor betydning for forældre til helsøskende og også for forældre til både hel- og halvsøskende. Bemærkelsesværdigt var det imidlertid, at det var mindre vigtigt for forældre til børn, der udelukkende har halvsøskende, at de enkelte børns fornavne skulle passe sammen. Der kan ligge en række årsager til grund for dette. Blandt andet har der i alle familier med børn, der udelukkende har halvsøskende, været tale om, at børnene har forskellige forældresammensætninger, og det er dermed naturligt, at forskellige identiteter og præferencer kommer til udtryk i de forskellige børns navne. Derudover er det muligt, at det, i familier sammensat af børn med forskellige forældrekompositioner, af forældrene opfattes som mindre væsentligt, at børnenes navne passer sammen. En sammenbragt familie opfattes således måske i mindre grad som en lukket enhed, hvor navneforenelighed er ønskværdigt, end eksempelvis familierne, jeg nævnte i foregående afsnit, som i høj grad markerede fælles familieidentitet ved at lade børnenes fornavne være sammensat af elementer fra forældrenes. I en sammenbragt familie er det traditionelle ideal om kernefamilien sandsynligvis i nogen grad blevet

forladt, og det samme er dermed et ideal om matchende børnenavne, som findes i nogle moderne familier som en markør for opfattelsen af familien som en sammentømret, fast enhed. Der hersker således tilsyneladende en opfattelse af, at der er rum til flere stilskit, hvad fornavne angår, i sammenbragte familier med halvsøskende end i familier med helsøskende og i familier med både hel- og halvsøskende.

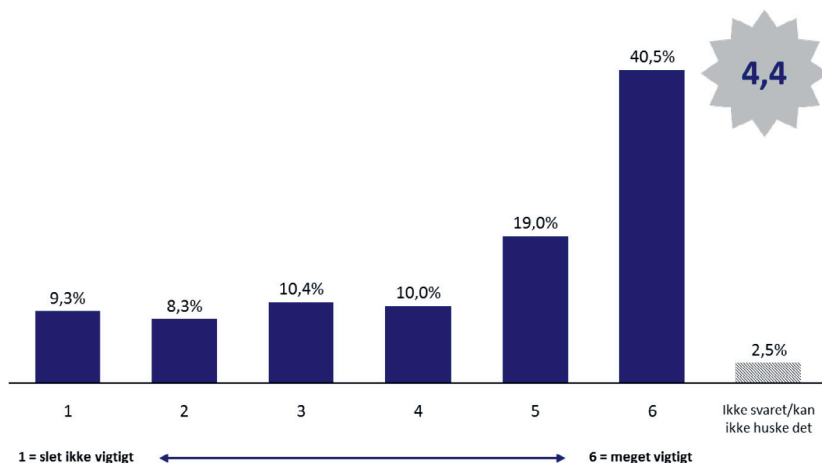
Fra de informanter, der har uddybet deres holdninger til søskendenavneforenelighed, fremgår det, at definitionen af at *passé til* varierer fra forælder til forælder. For nogle informanter opfattedes navnets forbogstav som vigtigt i den forbindelse, heriblandt forældrene til en Agnes: »Begge vores piger har navne, der begynder med A-. Det synes vi, er fint, så navnevalg til lillesøster gik meget på A-navne. Og også andre navne, der starter med vokaler, som jeg ofte synes, er flotte. Hvis vi får flere børn, og det bliver en dreng, vil vi nok vælge endnu et A-navn. For eksempel Absalon«. Disse forældre har således inkluderet eventuelt fremtidige børn i overvejelserne om navneforenelighed. For en Marius' forældre havde navnets tilknytning til en tidsperiode betydning: »Navnet skulle være et gammelt, dansk navn, der passede til søskendenavne og blev brugt nogenlunde samtidigt, så de 'klinger' ens«. Fælles for Agnes' og Marius' forældre er altså ambitionen om at undgå stilskit børnenes navne imellem; det er blot forskelligt, hvilke parametre de opfatter som definerende for stilen, idet Agnes' forældre vægter stilistiske elementer – nemlig bogstaver – højest, mens Marius' forældre vægter kulturelle og tidsmæssige faktorer højest – nemlig hvor og hvornår navnet tidligere har været i brug.

I materialet er der imidlertid også informanter, som omvendt opfatter søskendenavne som værende forenelige, når de ikke deler for mange egenskaber, heriblandt forældrene til en Ellen, som har en ældre søster ved navn Anna. Forældrene skrev, at Ellens navn skulle »have sin egen lyd og ikke ende på -a ligesom storesøster«. Opfattelsen af navneforenelighed kan således, også når det gælder søskendenavne, indebære at gå bevidst efter stilskit, ligesom det var tilfældet med Vilhelms forældre (nævnt ovenfor), som ville undgå for stor grad af ensartethed mellem for- og efternavn.

Forenelighed mellem barnet og dets navn

Det var ikke kun informanternes opfattelser af barnets navns forenelighed med andre navne, der blev spurgt til i undersøgelsen. Jeg spurgte også

forældrene om, hvor vigtigt det var for dem, at navnet skulle passe til barnet. Figur 5 herunder viser, at sammenlagt 69,5% af informanterne vurderede dette parameter som værende over middel-vigtigt for navnevalget.

Figur 5: *Vigtighed af Navnet skulle passe til barnet*

Blandt andre var det vigtigt for forældrene til en Mia, at barnets navn passede til hende: »Da barnet kom til verden, udbød jeg 'Det er da en lille Mia.' Jordemoderen kiggede på hende og sagde 'Ja, det er en lille Mia,' og så blev navnet hængende,« skrev forældrene. En Lærke fik sit navn af samme grund, og hendes forældre skrev: »Det vigtigste for os var, at navnet passede til vores datter!« Som det er beskrevet i det foregående, opfattes forenelighed mellem navne blandt andet som havende med længde, bogstaver og historisk udbredelse at gøre. Forenelighed mellem et navn og et konkret menneske er dog en mere diffus og mindre konkret størrelse, og de fleste informanter, for hvem denne form for forenelighed var vigtig, gav ikke en nærmere beskrivelse af, hvordan de tolker sådan en forenelighed. For førnævnte Lærkes forældre havde det imidlertid at gøre med den tid på året, hvor hun blev født: »Årstid/vejr/født i påsken/forårsbarn = Lærke«.

For en Sóleys forældre var foreneligheden forbundet med barnets hårfarve: »Det er et navn på en islandsk blomst. Navnet betyder sol og ø, så det er et positivt billede, man får. Da navnet 'er' lyst (sol), syntes vi ikke, det kunne passe til et mørkhåret barn. Hun er lys, og derfor passede det perfekt«. Også for forældrenes til en Nicolai havde udseendet betydning:

»Først da vi så ham, kunne vi endeligt beslutte navnet,« skrev de. Da de først så ham, kunne navnebeslutningen træffes »få minutter efter fødslen«. Hvad der opfattes som passende til barnet umiddelbart efter fødslen, gør det dog ikke nødvendigvis nogle måneder senere, fortalte en Mathias' forældre: »Forbinder navnet med noget fredfyldt og mildt. Nu, hvor gutten er blevet ældre, havde Thorbjørn været perfekt, da han er en lille kraftkarl«. For disse forældre indebar navnet Mathias altså konnotationer til et mildt barn, mens de forbandt navnet Thorbjørn med det modsatte. En Idas forældre endte med helt at ændre det navn, de havde valgt, da de så deres barn: »Vi havde faktisk besluttet, at vores datter skulle hedde Sara, men da hun så blev født, passede det bare SLET ikke til hende – til gengæld lignede hun en Ida«.

Opfattelser af forenelighed mellem et navn og en person kan altså tilsyneladende både være baseret på personens udseende og egenskaber. I begge tilfælde opfattes navnets forenelighed med barnet i hvert fald som havende at gøre med barnets identitet, hvilket er bemærkelsesværdigt, idet både udseende og personlighed vil udvikle sig kraftigt fra tidspunktet umiddelbart efter fødslen. Denne opfattelse af forenelighed mellem navn og person er i øvrigt interessant at perspektivere med det faktum, at man i visse kulturer direkte forsøger at fremelske bestemte karaktertræk ved at vælge bestemte navne (Ainiala, Saarelma & Sjöblom 2016: 127). Det er også interessant at bemærke, at opfattelsen af identitet og opfattelsen af, hvad navnet skal passe til, har ændret sig kraftigt – i tråd med Giddens' opfattelse af skabelse af identitet i det moderne samfund (Giddens 1990, 1991, 1992). Hvor et navn tidligere skulle passe til den slægt, barnet tilhørte, på den måde at barnet eksempelvis blev opkaldt efter ældre slægtninge (Meldgaard 2007: 22ff), er det i dag i høj grad den individuelle identitet, der er i fokus, sådan at der skeles til barnets individuelle identitet, når det skal navngives.

Forenelighed mellem barnets navn og forældrenes identitet

Som nævnt i tidligere afsnit, er der imidlertid også en opfattelse af vigtighed af, at barnets navn er foreneligt med andre familiemedlemmers. Og på samme måde er der også hos nogle en opfattelse af, at det er vigtigt, at barnets navn ikke blot passer til dets egen identitet, men også forældrenes. Det gælder blandt andet en Ronjas forældre, og hendes mor skrev: »Min mand foreslog Ronja en dag, og det passer bare godt til os, og heldigvis passer det også godt til vores pige«. Her kan man få indtryk af, at det

faktisk var vigtigere, at navnet passede til forældrene end til barnet. For en Williams forældre var det centralt, »at man kan se sig selv have et barn som hedder det«. Denne måde at anskue navnevalget på er således i høj grad sammenkædet med identitet og er i tråd med Eckerts beskrivelse af stil som »a tangible means of negotiating one's meaning in the world«. (Eckert 2000: 41) og med Aldrins (2011) opfattelse af navnevalget som en måde for forældrene at positionere sig socialt på og af sammenhængen mellem de navne, forældre vælger at give deres børn, og den måde, forældrene ønsker at blive opfattet på.

Førnævnte Ronjas og Williams forældre er eksplicit inde på denne dimension af navngivningen, da de på hver deres måde nævner vigtigheden af, at der er forenelighed mellem barnets fornavn og forældrene og dermed forældrenes identitet, værdier, livsstil og baggrund. Og denne tilgang til navnevalget er også i høj grad i tråd med Giddens' (1990, 1991, 1992) opfattelse af livsstil som noget, vi i vores tid selv vælger som en del af vores selvidentitet.

Konklusion

I det foregående har jeg vist eksempler på, hvordan personnavne kan opfattes som passende mere eller mindre godt til hinanden og til individer, samt på opfattelser af vigtigheden af, at personnavne passer sammen eller fungerer sammen. Begrebet navneforenelighed er blevet introduceret som en måde at tale om denne *passen sammen* eller *fungeren sammen* på. Jeg har nævnt, at dette begreb i nogen grad kan sammenlignes med begrebet kongruens, og der er også nævnt eksempler, som viser, at kongruens trods alt er mindre dækkende og mindre velegnet i denne sammenhæng end begrebet forenelighed. Som eksemplerne i nærværende artikel viser, kan forenelighed nemlig også indebære at ville *undgå* kongruens. Således har nogle af informanterne bevidst ønsket variation og dermed at undgå ensartethed i navnekombinationer (som endelserne -helm og -holm i samme navnerække og endelsen -a hos to søstre). For nogle af informanterne i materialet har der på den måde været en bevidst intention om at holde samme stil internt i navnet og i navnets samspil med navnebæreren (barnet) selv og med andre familiemedlemmer og deres navne, mens andre bevidst har ønsket stilskift. I nogle tilfælde (som med -helm og -holm) kan man undgå at gøre et navn markeret

ved at inkludere stilskit (i det nævnte tilfælde ved at tilføje et mellemnavn).

Sociolingvistikken brug af begrebet stil, som i nyere forskning i højere grad bruges som et strategisk værktøj til at forhandle betydning og i mindre grad til at udtrykke forskellige grader af formalitet, er i overensstemmelse med den måde, hvorpå nogle forældre synes at bruge valget af deres børns navne netop som et bevidst værktøj. Aldrins opfattelse af, at forældre bevidst positionerer sig ved hjælp af navnevalg og Giddens' opfattelse af selvidentitet som en størrelse til konstant forhandling, ses blandt andet i materialet omhandlende navnes forenelighed med barnet selv og med forældrene. Idéen om, at et barns navn skal *passé til* barnet og familien handler i dag om noget helt andet end før i tiden, hvor navnets forenelighed med slægten blandt andet havde at gøre med, om ældre slægtninges navne blev videreført. Ligesom det er tilfældet i sprog generelt, repræsenterer de sproglige elementer, vi kalder navne – og sammensætningen af dem – altså forskellig stil, og stilen, man vælger at bruge (og den måde, hvorpå man vælger at variere stilen eller ej) – for eksempel når man som forældre vælger navne til sine børn – er et værktøj til forhandling af ens identitet.

Litteratur

- Ainiala, Terhi, Saarelma, Minna & Sjöblom, Paula (2012). Names in Focus – An Introduction to Finnish Onomastics. Helsinki: Finnish Literature Society.
- Alhaug, Guldbland (1985). Noen skildnader i namnemønstret mellom Nord-Noreg og indre Austlandet. I: Sigurd Fries & Roland Otterbjørk (red.): Regional och social variation i nordiskt personnamnsskick. NORNA-rapporter 29. Uppsala, s. 42-56.
- Aldrin, Emilia (2011). Namnval som social handling. Val av förnamn och samtal om förnamn bland föräldrar i Göteborg 2007-2009. Namn och samhälle 24. Ph.d.-afhandling, Uppsala Universitet.
- Bechsgaard, Katrine Kehlet (2020). Navne. København: Gyldendal.
- Bechsgaard, Katrine Kehlet (2015). Hvorfor skal barnet hedde sådan? En undersøgelse af motiver bag valg af børnenavne og social variation i forhold til navnevalg. Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet.
- Beck, Ulrich (2002). Fagre nye arbejdsverden. København: Hans Reitzels Forlag.
- Bucholtz, Mary & Hall, Kira (2005). Identity and Interaction. Discourse Studies 7(4-5), s. 585-614.
- DDO = Den Danske Ordbog. Det Danske Sprog- og Litteraturselskab. Online: www.ordnet.dk.

- DSD = Spang-Hanssen, Ebbe: *kongruens – grammatisk begreb* i Den Store Danske på lex.dk. Hentet 7. oktober 2020 fra https://denstoredanske.lex.dk/kongruens_-_grammatisk_begreb.
- Eckert, Penelope (2000). *Linguistic Variation as Social Practice*. Oxford: Blackwell.
- Eckert, Penelope (2012). Three Waves of Variation Study: The Emergence of Meaning in the Study of Sociolinguistic Variation. *Annual Review of Anthropology*, 41, s. 87-100.
- Giddens, Anthony (1990). *The Consequences of Modernity*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, Anthony (1991). *Modernity and Self-Identity*. Cambridge: Polity Press.
- Giddens, Anthony (1992). *Transformation of Intimacy*. Cambridge: Polity Press.
- Hagström, Charlotte (2006). *Man är vad man heter. Namn och identitet*. Stockholm: Carlssons Bokförlag.
- Labov, William (1972). *Sociolinguistic Patterns*. Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Meldgaard, Eva Villarsen (2007). *Navnebogen*. København: Aschehoug.
- Milroy, Lesley & Gordon, Matthew (2003). *Sociolinguistics. Method and Interpretation*. Oxford: Blackwell.
- Myers-Scotton, Carol (1993). *Social Motivations for Code-Switching*. Oxford: Oxford University Press.
- Retsinformation.dk. Bekendtgørelse af navneloven.
- Rickford, John R. & McNair-Knox, Faye (1994). Addressee- and topic-influenced styleshift: A quantitative sociolinguistic study. I: D. Biber & E. Finegan (red.): *Sociolinguistic Perspectives on Register*. Oxford: Oxford University Press, s. 235-276.
- Wetås, Åse (2008). *Kasusbortfallet i mellomnorsk. Ein komparativ studie av proprialt og appellativisk materiale*. Dr.art.-disputats ved Universitetet i Oslo.